

Knjez – moja sylnosť

**Knježe, njezdaluj so;
moja sylnosť, chwataj mi k pomocy.**

Psalm 22,20

Kralj Dawidej připisuja so mnohe psalmy. Husto prosy Boha wo sylnosť a pomoc při wšelakich podeńdženjach žiwjenja. Za tym steji jeho nazhonjenje: Štož kručě do Boha wěri, dóstanje mocy, wo kotrychž swět ničo njewě. Hižo jako młody pachot, hdyž běše hišće pastyr nanoweho stadła, to wědžeše. Jeho starši bratřa běchu po puću jako wojacy krala Saula přećiwo Filisćanam. Dawid džěše jich wopytać. Runje hdyž wón k nim přińdže, měrješe so na israelskich wojowarjow hoberski Goliat, kotryž hanješe jich z mócnymi słowami. Tehdy poskići so Dawid, zo by přećiwo Goliatej wojował. Bratřa jemu wotradžichu a kral Saul tež. Zo móže młody, nje-nazhonity Dawid wupruwowaného wojowarja pobić, bě jim přećiwo wšemu nazhonjenju. Dawid swoje předewzaće njespušći.

Dr. Martin Luther widžeše w tym rjany při-klad za to, kak Bóh skutkuje. Wón zjewi swoje słowo, tola lud jemu njewěri, dokelž je wone přećiwo wšemu nazhonjenju. Słuchajmy na jeho wukładowanje: „Prjedy hać započo Dawid z Goliatom wojować, wěrješe wón, zo budže jeho zbić a skón-cować. Saulej wón praješe: ‚Knjez, kotryž je mje wot lawa a mjedwjedža wumóhł, mje tež wumóži z ruki Filisćana.‘ A Goliatej praji wón: ‚Džensa poda tebe Knjez

do mojeju rukow.‘ Tute słowa je kóždy z Dawidoweho erta słyšał, ale za lute lžě a wusměšowanje džěrał. A je wěrnó, hdy bychu to Bože słowa njebyli, ale jeno Dawidowe słowa, da bychu ničo njebyli. Ale to su Bože słowa, a Dawid wěri jim, prjedy hać je nazhoni. Ničo na tym njeleži, hać so to druhim wopak zdaše. Přetož rozumej to njebě móžno wěrić, zo Dawid, kotryž

w mjenje Knjeza Cebaota, Boha israel-skeho wójska, kotrehož sy ty hanit.‘ Prjedy hać zamó Filisćan swój mječ a swoju hlebiju nastajić, wučahny Dawid kamjeń ze swojeho měška, třěli jón ze swojim prokom na Goliata a přerazy jemu čolo. Goliatowy mječ so hišće dołho w Israelu jako znamjo dobyća chowaše.

Móžemy tutu stawiznu widžeć jako do-

byće małego nad wul-kim. Sympatije słušeja słabšemu, kotryž z lesću sylneho přewinje. Tola što da Dawidej móc za dobyće? Běše to jeho wěra, njepowalna wěra do Božeho słowa. Wón wěrješe temu, štož bě słyšał.

Naš čłowski rozum nochce zapřimnyć, zo zamóže Bóh tež ze słabymi, małymi ludźimi džiwý skutkować. Prawje pak je, so Bohu bjeze wšeho mudrowanja do-wěrjeć. Hišće jónu Luther: ‚Wy słabi, wukńće wěrić słowu Božemu. Rjekńće w swojich wutrobach: ‚Haćrunjež słowo njewidžu, njewopřimnu a nječuju, hlej, wšak je tola słyšu, zo Bóh tak rěči. Wón je tak mócný, zo móže je wěrnó činić. W swojim času a w tam-nym žiwjenju budu za-

přijeć a zrozumić, haj widžeć a přimać, haćrunjež słowo nětk njerozumju.‘

Druhdy smy słabi a njewěmy dale. Nu-za je wulka. Što dyrbymy činić? Spušćmy so na Bože słowo. Wone so njemyli. Hla-dajmy na tajki přiklad wěry, kaž jón nam Dawid poskića. Štož bě jemu móžno, zo přewinje přemócného Goliata, to je tež nam móžno, hdyž so spuščamy na Bože słowo.

Jan Malink

Wokno z předstajenjom Dawida a Goliata w cyrkwi Saint-Aignan w Chartres

Foto: R. Hauke

přećiwo Goliatej na pohladanje snadna wosoba běše, tajkeho wulkeho, sylneho, hoberskeho muža porazy. Ale Dawid wěrješe to a je zdokonja.“

Rjenje so w bibliji wopisuje, kak sej młódzenc Dawid a hoberski Goliat napřečo steještaj. Filisćan hanješe jeho ze słowami: ‚Džensa chcu twoje mjaso ptakam pod njebjesami dać a zwěrjatam na polu.‘ Dawid pak jemu wotmołwi: ‚Přińdu k tebi

Překwapjenka w ćahu

Běše to w ćahu z Berlina do Lipska. Jenož hišće poł hodžiny – potom je ćah skónčnje swój cil docpěl. Někotři pasažerojo čitachu, druzy do swojeho laptopa hladaču, tón abo tamny bě sej wusnył. Hólk w rózku so wowki k džesatemu razej woprašaja, hdy budu skónčnje tu. Nadobo zastupi młoda žona z džěscomaj do wagona. Poprawom njeje to ničo njewšědne w tajkim ćahu, lědma naspomnjenja hódne. Tola žona měješe něšto wosebite na sebi. Měješe w ruce wulki koš połny rózow.

Žona so sobujěducych přecelnje woprašaja, hač njebychu wokomik na nju posłuchać móhli. Chcyše snano tu w ćahu swoje róže předać? Zawěsće sej to tón abo tamny mysleše a hišće koncentrowanišo do swojeje knihi, nowiny abo do swojeho laptopa hladaše. Temu pak tak njebě.

Žona powědaše pasažerom, zo je džowka lokomotiwika, kotryž džensa po 40 lětach služby posledni raz lokotiwu wodźi. Čas swojeho powołanskeho žiwjenja bě wobzarował, zo ženje njeje pasažerow, kotřiž z ćahom sobu jědu, zeznał. Wozy jich z jedneho města do druhého, ale ženje jich njewidźi. Lědma zo su z ćaha wulězli, chwataja hižo na přichodny ćah, na wažny termin abo k přecelce, kotraž hižo zdaleka kiwa. Tuž bě sej młoda žona přemysliła, zo by runje džensa tola dobry wokomik był, nana překwapic a jeho tajne přeće spjelnic. Prašeše so, hač njeby směta kóždemu rózku dać, zo by wón ju potom

na dwórnišću w Lipsku nanej přepodał.

Ze zadziwanymi woćmi ludžo na žonu hladaču, wšako měješe chětro njewšědne přeće. A předstajće sej: Kóždy, haj, woprawdže kóždy je sej rózku wučer runje tak kaž wowka ze swojim wnučkom, student abo direktor někajkeho zawoda.

Na dwórnišću w Lipsku bě potom wšitko hinak hač hewak. Nichtó njeměješe nadobo nuzne. Knježeše na nastupišću swjatočna napjatosć a někotři, kotřiž chcychu někoho z ćaha wotewzać, so njemalo džiwachu nad sytu ludži z rózku w ruce, kotraž so tola do wopacneho směra pohibowaše, mjenujcy dopředka k lokotiwije.

Lokotiwnik steješe a njeměješe so dodziwać nad ludžimi, kotřiž chcychu jenož k njemu, kotryž bě na 40 lět lokotiwu wodźi, bjeztoho zo by pasažerow ćaha widzał. Spěšnje měješe wobě ruce połnej rózow a přeco hišće ludžo z rózku před nim stejachu a so jemu džakowachu a zbožo wupřachu. Běše hluboko hnuty a sylzy so jemu po licomaj ronjachu. Trochu zboka steješe zbožowna jeho džowka z džěscomaj, kotruž mjez telko ludžimi ani widzał njebě.

Nětko chceće zawěsće wědźec, hač sym tutu podawiznu woprawdže sama dožiwiła. Dyrbju sprawnje přidać, zo sym jenož wo njej čitála. Ale njeměješe sej předstajic, kak rady bych tam pódla była!

Po: *Der andere Advent 2009/2010*

Janina Krygarjowa

Foto: prywatne

Lokotiwnik z wulkej zamołwitosću za wšěch pasažerow swoju lokotiwu wodźi.

Cyrkwinski džen w Drježdžanach

Wot 1. do 5. junija wotměje so w Drježdžanach 33. Němski ewangelski cyrkwiniski džen. Organizatorojo liča ze 100 000 wobdźělnikami, kotřiž so pod hesłom „... tam budže tež twoja wutroba“ (Matej 6,21) w něhdže 2 500 zarjadowanjach zhromadza. Jako ewangelscy Serbja chcemy so na tutym swjedźenju ewangelskich křesćanow z cyłje Němskeje wobdźělic. Na zetkawanskim wječoru, srjedu, 1. junija, předstaj so na Kralowskej dróze region Hornja Łužica. Tam budu Slepjanske kantorki hosći cyrkwiniskeho dnja witać. Tež Wojerowska Janska wosada z fararjom Joachimom Nagelom chce na tutym wječoru wo Serbach informować. Za čas cyrkwiniskeho dnja zarjaduja so w Ostragehege tak mjenowane wiki móžnosćow. Tam budže na 890 wosadnych skupinow a skutkow zastupjene. Tež tu chcetej Serbske ewangelske towarstwo a Serbski wosadny zwjazk wo serbskim cyrkwiniskim žiwjenju informować. Měrcin Wirth prócuje so zhromadnje z dalšimi wosadnymi, zo bychu ewangelscy Serbja hódnje zastupjeni byli. Serbja, kiž bychu zajim měli, při tym sobu skutkować, su lubje witani a njech so prošu pola njeho přizjewja (telefon: Budyšin 49 72 26 abo 60 53 71).

Měrcin Wirth

Hišće kwartěry pytane

Na 33. Němski ewangelski cyrkwiniski džen, kiž wotměje so mjez 1. a 5. junijom w sakskej stolicy, wočakuja so wopytowarjo z cyłje Němskeje kaž tež z wukraja. Nic wšitcy pak móža w Drježdžanach samych přez nóc wostać. Tak budu hosćo zdžela w Budyšinje we wšelakich šulach přenocować, a tež Kamjenski džěcacy dom, w kotrymž namakaja kóždy lěto běłoruske džěci z Černobylskeho regiona nachwilnje swoje druhe doma, staji swoje přenocowanske móžnosće k dispoziciji. Přiwšěm pak su organizatorojo cyrkwiniskeho dnja tež nadal na zwólniwosć a pomocliwosć wobydlerjow z blišje a dalšje wokoliny Drježdžan pokazani. Wuměnjeni při tym stej, zo so hosćom nólěh darmotnje přewostaji a zo maja woni po móžnosći skladnosć, so wot najblišeho dwórnišća ze zjawnym wobchadnym srědkom do Drježdžan podać.

Jeli móžeće w tutym nastupanju pomhać, tak so prošu w Drježdžanach pod slědowacej kontaktnej adresu přizjewće: Privatquartier-Team der Geschäftsstelle des Kirchentages; telefon: (0351) 79585-222 resp. (0351) 79585-221; e-mail: quartier@kirchentag.de.

Organizaciski team je za kóždyžkuli poskićeny kwartěr džakowny.

Irena Šerakowa

„Naš najwaźniši nadawk je starosć wo pućowacych“

Rozmołwa z Handrijom Sembdnerom, čestnohamtskim sobudźelačerjom dušepastyrstwa na Drježdžanskim lětanišću

Dušepastyrstwo na Drježdžanskim lětanišću móže w měrcu na swoje 10lětne wobstaće zhladować. Čehodla bu załožene?

Lětanišću je za pućowacych wosebite městno witanja a rozžohnowanja. Druhdy je to rozžohnowanje na přeco. Abo wočakowane wosoby njedónđu, dokelž je so jim něšto zleho stało. Potom je dušina pomoc trěbna. Ale tež sobudźelačerjo dźělaja jara koncentrowanje, wšako móže jenički zmylk wot nich zahubne scěhi za wjele ludźi mjeć. Druhdy dosaha krótki postrow abo rozmołwa, zo bychu wot napinanjow wodychnýc móhli.

Kotre nadawki ma dušepastyrstwo na lětanišću?

Najwaźniši nadawk je starosć wo pućowacych, sluchanje na jich prašenja a potreby. Dale staramy so wo ludźi, kiž zdžěla jara dolho a njewěsće na swojich pućowacych přiwuznych a přecelow čakaja. Při tym móže wosobinska rozmołwa pomocliwa być. Ale tež sobudźelačerjo Drježdžanskeho lětanišća, kiž w gastronomiji, we wikowanju, w pućowanskich běrowach, při rjedženju abo we wěstotnym wobłuku a při policiji dźělaja, su džakowni za džělbraće na jich džěle a žiwjenju. Wosebje sensibelne su služby, ke kotrymž nas policija prosy. Wjele je so w běhu džesac lět tež hakle wuwilo.

Kajki je wothłós? Sće z nim spokojom?

Dušepastyrstwo so derje přijimuje. Kóždy džěń přińdu wopytowarjo do kapaty na čichu chwilk wodychnjenja abo k modlitwy. Wo tym swědča tež zapiski w hóstnej knize. Tak so stawa, zo pućowacy, kotryž rano w pječich wotleći, hižo w třoch do kapaty dže. Připóznaći smy tež pola wšitkich wotrjadow na lětanišću. Trjebamy jenož swoje naležnosće přednjesć, a wšitcy su zwólniwi nas podpěrać.

Hdže ma dušepastyrstwo w Drježdžanach swoje sydło?

Lětanišćowa kapala namaka so w přizemju w arealu, w kotrymž pućowacy wot swojeho lěta přińdu.

Kelko sobudźelačerjow ma tute dušepastyrstwo a štó je duchowny nawoda?

Pječo čestnohamtsky sobudźelačerjo maja na wšelakich dnjach wotdyženja službu. Duchownaj nawodaj staj ewangelski farar Clemens-Michael Kluge a katolski farar Bernd Fischer.

Je ekumeniskich zwiskow tež k druhim konfesijam?

Handrij Sembdner je pódla swojeho džěta jako wyši cyrkwinski inspektor we wosađe Drježdžany-Klotzsche čestnohamtski sobudźelačer dušepastyrstwa na Drježdžanskim lětanišću.

W Drježdžanach džělataj ewangelska a katolska cyrkej hromadže. Z dalšimi konfesijami dotal styki njemějachmy.

Su mjezynarodne zwiski na polu dušepastyrstwa?

Wot lěta 1967 wobsteji mjezynarodne zjednoćenstwo dušepastyrjow na civilnych lětanišćach. Kóždy lěto wotměwaja so konferency wotměnjejo na wšěch kontinentach a mjesačne sćece předsydstwo swojim sobustawam wokolnik. Wot lěta 2009 přislušam předsydstwu, hdžež sym za internetowu stronu zamołwity. Na tutej stronje je 175 dušepastyrskich stacijow zapisanych. Tak móže so kóždy do swojeho lěta informować, hač maja na lětanišću, na kotrymž chce přizemić, kapatu.

Kajke běchu wjerški Drježdžanske-

ho dušepastyrstwa w džesac lětach jeho wobstaća?

Jako so w septembru 2007 nowej čarje za wotlět a přizemjenje poswjećitej, požohnowaštaj tutej zhromadnje superintendent Nollau a dekan Ullmann. Při kóždym lětanišćowym swjedženju smy tež my ze stejiscem zastupjeni. Bože spěče swjećimy ekumeniske kemše. W nowemburu 2006 pohosćichmy předsydstwo mjezynarodneho zjednoćenstwa a w oktobru 2008 zeńdžež so tu ewangelscy a katolscy lětanišćowcy dušepastyrjo z Němskeje, Awstriskeje a Šwicarskeje k swojej přenjeje ekumeniskej konferency.

Kotre rěče so w dušepastyrstwe wužiwaja? Kak docpějeće ludźi, kiž němce njemóžeja?

Němčina a jendželščina stej oficialnej rěči, kiž so wšudže tež w napismach na lětanišću jewja. Tekst tafle, na kotrež přeprašujemy na kemše a wječorne modlitwy, je napisany w němskej, jendželškej, francoskej, španiskej, hornjoserbskej, pólskej a českej rěči. Tuta tafla steji dwě hodžiny do započatka zarjadowanja hač do jeho skónčenja na centralnym městnje w hali. Informaciske łopjena předleža nimu w mjenowaných rěčach tež w ruščinje, italsčinje a chinskim mandarinje.

Maće tež serbske poskitki abo zarjadowanja?

Drježdžanscy Serbja swjećachu tu raz z fararjom Michałom Nawku serbsku nutrosć. Tež Serbski bus je jónu pola nas pozastał. W kapale móhli so kóždy čas zaso serbske kemše a nutrosće wotmjeć. Hdys a hdys slyšu pućowacych so serbsce rozmołwjeć a potom jich serbsce witam.

Wutrobny džak za rozmołwu.

Prašala so T. Malinkowa

Kapala na Drježdžanskim lětanišću

Foće: Lětanišću Drježdžany

Serbski diakon Arnošt Běrka 85 lět

Arnošt Běrka narodži so 13. měrcu 1926 w Plusnikcach. Bě přenje džěčo mandželskeju Hermana Běrki a Marty rodź. Hanskec z Rakojd. W přichodnych lětach narodžichu so hišće Martin, Richard, Marka, Hanka a Kurt. Małe ratarstwo měješe swójbu ze šěsć džěćimi zežiwić. Nan dyrbyeše swoje sotry a swojich bratrow wuplaćić, kaž to tehdy z wašnjom bě. Hakle krótko do slěborneho kwasu měještaj staršej wšitko wotplaćene. Hrajki za džěći twarješe nan sam. Mać so wo to staraše, zo so wšitcy nasycichu. Při wšej skromnosći wědzachu džěći, kak ćežko so staršej mataj.

Po šulskim času Arnošt doma pomhaše. Wopyta ratarsku šulu w Budyšinje a přewjedze praktikum na ryčerkuble we Wownjowje. Lědma 18 lět stary dyrbyeše do wójny. W Madžarskej bu ćežko zranjeny. Kulka rozrazy jemu hubu a česno. We Wienskim lacareće dožiwi kónc wójny. Po tym měješe 18 měsacow w ameriskej jatbje přetrać.

Zaso doma bě staršimaj k pomocy. 1952 přebywaše lěto w cyrkwiskim domje w Adorfje we Vogtlandže, hdžež so ratarске a młodžinske džěto wukonješe. Tehdyši

wobwodny nawoda młodžinskeho džěta Wemme jemu radžeše so w Moritzburgu na diakona wukublać dać. 27. meje 1956 bu jako diakon wuswjećeny.

Prěnje pjeć lět wukonješe swoju službu w Rakecach pod fararjom Šottu. Měješe so starać wo nabožinu, Młodu wosadu, bibliške hodžiny a nawod pozawnoweho chóra. 1960 zwěrowa so w Budyskej Tuchorskej cyrkwi z Annemarie Dučmanec z Budyšina. Wot 1961 skutkowaše pod fararjom Pietschom w Hodžijskej wosadze. Tu mějachu w 32 wsach bibliške hodžiny, k temu kemše w Čerwjonych Noslicach a w Hodžiju w němskej a serbskej rěči. Při kóždym wjedrje bě z mopedom po puću. Lědma hdy měješe swobodny wječor. Měsačna mzda 450 hr bě tež za tehdyši čas niska. W Hodžiju narodžištaj so džowka Cornelia a syn Friedemann. Cornelia je w Lipsku hudźbu studowała a džensa při

Arnošt Běrka

Foto: archiv PB

dźiwadle w Zwickauwe přistajena. Friedemann je pola firmy Eule w Budyšinje twar piščelow wuknył a hač do nětka při tym wostał.

W awgusće 1975 přechahny swójbu do Engelsdorfa pola Lipska. Tu staraše so Arnošt Běrka wo wosadny kěrchow a bě při tym swój šef. Tele džěto so jemu jara lubješe. Tež wulka farska zahrada při domje měješe so hladać. Farar bydleše zdaleny wot cyrkwyje, tak zo wosadni ze swojimi naležnosćimi hustodosć najprjedy k Běrkecom džěchu.

W septembru 2008 Arnošta Běrku boža ručka zaja. Mandželska sama jeho wothladać njemóže. Tak je džensa w hladarni Caritas njedaloko swojeho domu derje wobstarany. Ženje njeskorži. Z kóždym wopytom pola njeho pak pytnjemy, kak so jeho čelne a duchowne mocy pohubjeja.

Kurt Latka

Delnjoserbske cyrkwinske stawizny za gymnaziastow

Rozmołwa z Antje Kellowej, sobudželaćerku ABC w Choćebuzu

Knjeni Kellowa, njedawno sće zestajiła a w ABC wudała knižku wo delnjoserbskich cyrkwinskih stawiznach wot christianizacije Serbow přez reformaciju hač do džensnišeho. Za koho je wona wotmyslena?

Antje Kellowa

Foto: priw.

Kniglicki su nastali w zgrodnem žěle z dr. Pěťšom Šurmanom ze Serbskego instituta w Choćebuzu a z Wernerom Měškankom ze Serbskego muzeja w Choćebuzu.

Z kniglickami wobrošijomy se na wuknice a wuknikow serbsčiny abo bilingualneje wucby wósebnje w sekundarnem schójžeńku II na Dolnoserskym gymnaziumje w Choćebuzu.

Je praktiska potrjeba za tajkim wučbnym materialom?

Za wucbu serbsčiny w sekundarnem schójžeńku II maju naše ceptarki a ceptarje jano mało materiala. Z přědnym žělom serbskich stawiznow smy kšěli jim pomagaš a material zestajaš, aby mógli we wucbje abo teke we formje projekta se zaběraš z wažnym žělom našych serbskich stawiznow. By mógli se teke na drogu daš a cerkwinske

stawizny na městnje w swójach jsach a wosadach wuslěziš. Z materialom maju wšake móžnosći. Pótrjebu smy wizeli teke w tom, až jo pšedwizone, w sekundarnem schójžeńku II na Dolnoserskym gymnaziumje w pšedmjaše stawizny wucbu bilingualnje pórucyš. Za to, smy se myslili, by wužytne było, stawizny našogo regiona zapšěgnuš.

Při knižce jedna so wo přěni džěl. Kelko džělow ma hišće scěhować?

Ideja jo mała zběrka wšakich žělow. Přěny žěl zaběra se z cerkwinskimi stawiznami w Dolnej Łužicy. Za drugi žěl myslimy se na město Choćebuz a comy stawizny města, glědajucy na serbski aspekt a serbske wósoby Choćebuzy, w bėgu našych stawiznow pšedstajaš. Pši tom stoj pšašanje, kak su se stawizniske tšojenja na serbske žywjenje w měsće a wokolinje wustatkowali, w srjejišču. Wudaše drugego žěla jo ale wótwisne wót personelnych a financnych móžnosćow.

Přěni džěl spisałoj staj hlownje dr. Pěťš Šurman a Werner Měškank. Budžetaj

wonaj tež awtoraj dalšich zešiwkow?

Jo, wjelgin rad by wobej teke za druge žěle k dispoziciji stojatej.

Je so při temje delnjoserbske cyrkwinske stawizny hromadže džětało ze skupinu Serbska namša abo ze Spěchowanskim towaristwom za serbsku rěc w cerkwi?

Ako clonk teju kupkowu som teke pšecerj na wucbu w nabóžninje myšliła. Z fararjom Schüttom, kenž jo był teke serbski farar w Dešnje a jo nawjedował kupku Serbska namša, smy měli zajmowanego luža. Wón jo teke na Dolnoserskym gymnaziumje nabóžninu pódawał a by mógal wurězki z kniglickow teke za toš tu wucbu a w dolnoserskej rěcy wužywaš. Ako jo znate, jo aktualna situacija něnt hynakša. Kněz farar Schütt žěla něnto we Wjelcej a my staramy se wo žělo serbskego fararja, znejmjeńša w žělach. To su akle raz nejwažnjeje nadawki na tom pólu.

Na kotrych šulach budže so tutón wučbny material wužiwać?

Wósebnje na Dolnoserskym gymnaziumje. Šule, kenž se zajmju za toš ten material, mógu se wobrošis na ABC. Tam wóni kniglicki dostanu.

Prašala so *Trudla Malinkowa*

K dejmantnemu kwasej Grofic mandželskeju

Dnja 24. měrcu woswjećitaj mandželskaj Elza a Arnošt Grofic w Chasowje swój dejmantny kwas. Na jutrownej pónđzeli lěta 1951 běše jeju farar Gerhard Wirth w Njeswačanskej cyrkwi wěrował. Nětk hladataj wróco na 60 lět zhromadneho žiwjenskeho puća. Što je jeju tak kruće hromadže zwjazalo?

Zakład běše, kaž drje pola kóždeho mandželstwa, mjezsobna přichilnosť a lubosć. Na kwasnym wobrazu widžimy 21lět młodu njewjestu Elzu Paulec z lubym posměwkom a pódla njeje 29lětneho přecelneho nawoženju Arnošta Grofu. Staj to sympatiskaj młodaj mandželskaj. Wobaj pochadžeštaj ze serbskeju ewangelskeju swójbow w Chasowje, nawoženja ze starodawneje žiwnosće napřečo knježemu dworej, njewjesta z mjeńšeho doma na hornim kóncu wsy. Hižo jeju staršej so při ratarskich džělach skladnostnje mjez sobu podpěrowaštaj, a tak knježeše mjez swójbomaj přecelny počah. Hdyž so Elza a Arnošt za zhromadny puć rozsudžištaj, běše to za Paulec mać – nana běchu Rusojo na kóncu wójny zatřělili – a Grofic staršuju radostna powěsć.

Wěrowanje wotmě so w serbskej rěči, a kwasnu hosćinu w domje njewjesty wobstara braška Jan Mětrach z Wuježka pod Čornobohom. Za młodeju mandželskeju bě samozrozumliwe, zo so doma w swójbje serbsce rěči. Na to džiwaštaj tež nan a mać Arnošta Grofy, z kotrymajž młoda swójbja hač do jeju smjerće hromadže bydlaše a džělaše. Tuž tež džěci Měrcin, Trudla a Jurij, kiž so mandželskimaj

narodžichu, w serbskim duchu wotrosćechu. Runje tak samozrozumliwe běše swójbne žiwjenje w křesćanskej, ewangelskej tradiciji přjedownikow. Džěci so wukřičichu, chodžachu na nabožne hodžiny we wsy a na paćersku wučbu w Njeswačidle a so tam konfirmowachu. Njedžela bě a je swjaty džen, zwjazany z wopytom kemšow. Na serbskich cyrkwinskih zarjadowanjach so Grofic swójbni stajnje wobdžěllichu. Wulkomyslnje podpěrowachu cyrkwinske džěto w Njeswačanskej wosadže a mjez ewangelskimi Serbami.

Tež pěstowanje serbskeho žiwjenja w Chasowje bě a je Groficom wažne. Serbske zeńdženja z wjesnjanami ze zhromadnym bjesadowanjom a spěwanjom su jimaj do džensnišeho wutrobna naležnosť. Spisowacelka Marja Kubašec a Grofic swójbja staraše so přez lětdžesatki wo Domowinske džěto w Chasowje.

A hdyž Domowinska centrala w Budyšinje postaji, zo ma so na skupinskej zhromadźiznje stronski zjězd SED w Berlinje wuhódnoćić, tak to Arnošt Grofa tež poslušnje do protokoloweje knihy zapisa. Wot teho pak njedachu sej swoju towaršiwu serbsku zhromadnosť skazyć.

Grofic mandželskeju zwjazowaše tež zhromadne džěto w ratarstwie, najprjedy na swójskim statoku a po „socialistiskim nalěcu“ 1960 w prodrustwje. Wšědny džětowy džen bě dołhi a džěla běchu čežke. Přiwšěm pak so ženje ratarskeho powołanja wzdać nochcystaj. Jako młodženc bě Arnošt něšto mjesacow džělať pola němskeho bura na wsy blisko tehdyšeho Karlsbada, džensnišich Karlovych Varow. Tam dožiwi wo wjele sprócniwše a bėdnije žiwjenje hač doma w Chasowje. To běše tola džěto na staršiskim statoku wunošniše.

W tym spóznajemy dalši moment, kiž charakterizuje Grofic mandželstwo: česćownosć napřečo staršimaj. Syn Arnošt začuwaše zamofwitosć za swojeju staršuju. Jeju doma sameju na statoku hospodarić dać a sej něhdže druhdže lóše džěto pytać, to njeby před swójom swědomjom zamofwjeć móht. Čišinskeho baseń „Młody

Zeleny kwas Elzy a Arnošta Grofy jutry 1951

Foto: prywatne

Młody hospodar

Mjezy swojich wótcow rowom
A mjez džěci kolebku
Stać a hospodarić chcu
Z duchom ze serbskim a słowom.

Sebi chcu a swojim kować
Zbožo z ruku džělawej!
Statok w pyše směwawej
Na džěci chcu swěru chować.

Jowle, hdžež je nan stał w kašću
A nět koleba so synk,
Jow njech zbožo luby zynk
Spěwa w čerwjnym sej plašću.

A hdyž ponjesu mje z dwora
K mojim wótcam na kěrchow,
Wótcow wotkaz w džěcoch jow
Budže stać kaž skalny hora.

Jakub Bart-Čišinski
z čitanki „Kwětki“, 1921

hospodar“, kotruž bě hižo jako džěco w šuli we Łuze zeznał, rěči jemu z wutroby: „Jowle, hdžež je nan stał w kašću a nět koleba so synk, jow njech zbožo luby zynk spěwa w čerwjnym sej plašću.“ Za Arnošta Grofu bě tuž z młodych lět sem jasne: Jeho městno je na staršiskim statoku w Chasowje. Tutón rozsud bě za njeho jenički móžny a prawy. Ze swojej Elzu měješe při tym spuščomnu a jenak zmyslenu mandželsku.

Nětk, po dołhim zhromadnym puću, hladataj wróco na džělapoľne a tola spokojne žiwjenje. Tež čežke časy a nimoměry zrudne dny so jimaj a jeju swójbny njezalutowachu, wšako dyrbeštaj hižo dweju lubeju wnučkow k rowu přewodžec. We wutrobje a w duchu staj sej dejmantnaj jubilaraj přezjednaj: 60 lět zhromadneho puća bě rjane a dobre. Nětk wjeselitaj so, zo móžetaj zhromadnje ze swójbomaj synow Měrcina a Jurja na rjenje wobnowjenym ródnym statoku bydlić, a tež swójbja džowki Trudle w Budyšinje je bliska. Wjeselić smětaj so nad 10 wnučkami a šěsć prawnučkami, kiž wšitcy serbsce rěča abo znajmjeńša rozumja.

Přejemy Grofic mandželskimaj hišće dalše rjane lěta zhromadneho žiwjenja z Božim zohnowanjom. **Měrcin Wirth**

Spominanja na fararja Gerata Lazarja-Bukečanskeho

Hdyž čitach loni w oktoberskim wudaću Pomhaj Bóh nastawk wo žiwjenju fararja Gerata Lazarja z pjera Pawoła Wirtha, dopomnich so, zo sym tež ja we wšela- kich wotrězkach svojeho žiwjenja zetka- nja z tutym mudrym, sympatiskim fara- rjom měta.

Na wyšej šuli w Pančicach

Prěnje zetkanje mějach w léce 1953 w Pan- čicach. Tehdy, 14lětna, njewjedzách wjele

skich swójbow (ewangelskich a katolskich). Někak poľojca pochadžeše z ryzy serbskich swójbow, tamni mějachu skerje snadne serbskorěčne kmanosće, ale po dwěmaj lětomaj móžachu wšitcy běžnje serbsce. Mějachmy sympatiskich mudrych wučer- rjow a zjimajo móžu prajíc: Nam wšem so tam lubješe.

Kak bě to nětko z nabožinu? Katolscy šulerjo chodžachu kemši a k nyšporam do klósterskeje cyrkwyje. K nam ewangel- skim šulerjam přińdže knjez farar Lazar

Na serbskim cyrkwiskim dnju 1970 w Hodźiju zahrachu serbske dźiwadźelnicy přeni akt z dźiwadłoweje hry fararja Gerata Lazarja „Wo swjatym Benje“. Becelu, mać biskopa Bena, předstaji Ludmila Nawka (naprawo), Christa Bergerec (srjedza) wustupi w róli jeje přichodneje dźowki Gabriele a Hanka Mikanowa (nalěwo) hraješe služownicu Izoldu. Foto: priw.

wo tutej wsy. Rodžena w Droždźiju cho- dźach džen wote dnja pěši do Worcyňa do tamnišeje zakladneje šule, nimo teho na paćersku wučbu do někak 5 kilometrow zdaleneho Hrodźišća, ze staršimaj hdys a hdys tam na serbske kemše a kóžde ho- dy na serbsku Božu nóc do Bukec.

Běch wjesna holca z poměrnje dobrymi znamkami w šuli a tuž rekaše: Ty póńdžeš na Serbsku wyšu šulu do Budyšina. Bórže pak zhoniš taj staršej: Ně, nic do města, ale do Pančic. Tam bě so w nowonatwarje- nej šuli nowa wyša šula załožiła. Na derje, tak do Pančic! Naš nan bě hordy wob- sedžer třikolesoweho awta znački Tempo a z nim dowjeze wón mje a hišće jednu mi tehdy njeznatu holcu z Rodec z tempom 30 km/h do „dalokich“ Pančic.

Šula, tehdy runje dotwarjena, měješe nimo zakladneje šule dwě rjadowni za nas nowačkow Serbskeje wyšeje šule, pod třě- chu noclěhi (internat), rjanu awlu za wu- knjenje a w pincy jědzernju. Dohromady běchmy 43 šulerjow, wjetšina z křesćan-

z Hodźija na hodžiny nabožiny, a druhdy njedzeli wopytach ewangelske němske kemše w Smječkach. Tak to bě a tak ze- znach fararja Lazarja. Wón bě takrjec posoł z našeje domizny a lubje pola nas ewangelskich šulerjow wityny. Tak dźeše to někak po lěta. Najskerje pak běchu taj- ke nabožne zetkanja tehdyšej wyšnosći čerń w komunistiskim wóčku a bórže re- kaše: My smy socialistiska šula, nabožina nima tu ničo pytać! Z teho časa zakazachu nam tež zhromadnu wječornu modlitwu w internaće. Běchmy 10 holcow w stwě a do spanja so zhromadnje modlachmy. Njedzelske kemše njemóžachu nam „wys- nosće“ direktnje zakazać, a tak chodžach dale do Smječkac na ewangelske kemše a druhdy tež ze swojej katolskej přečelku Wóršu Krawžic do klóstra.

Po „srěnjeje zraťosći“ přińdžechmy, wobě rjadowni, do Budyšina na Serbsku wyšu šulu. Socializm, komunizm bě nětko ofi- cialna „nabožina“ a tak zhubich kontakt ke knjezej fararje Lazarje.

Nabožne dźiwadłowe hry

Lěta so minychu. Běch maturowała, so wudała a wučerstwo a dźiwadźelnistwo nawukła. Dźiwadło bě mój faworit a tak započach – po tym zo móžeštej naju dže- sći do pěstowarnje chodźić – 1965 jako hrajerka w NSLDž. A tam so sta, zo přiń- dže rjaneho dnja k nam serbskim hraje- rjam knjez farar Lazar z próstwu, nabožnu hru, kiž bě sam napisał, za serbski cyr- kwinski džen nastudować a potom w Bu- kecach předstajic. Wězo běchmy zwólniwi – nic wšitcy, ale horstka z nas to bě, a tuž započachmy po popołdnjach ze zwučo- wanjom. Znaty dźiwadźelnik Jurij Kostorž přewza režiju a na cyrkwiskim dnju 1966 w Bukecach předstajichmy hru w tamnišej cyrkwi před wołtarjom. Hra z titulom „Du- rje su wotewrjene“ jednaše wo swjatym Pawołu a wo zažnym křesćanstwje, ale na wobsah njewěm so wjac prawje do- pomnić. Samo knjez farar je sobu hrał. Ste- jo za wołtarjom dyrbeješe tři króc „Pawole“ wołać, a to wón z brawuru zdokojna.

Lětko po tym bě zaso hru napisal – z mjeńšej wobsadku, mi so zda, zo jenož za tři žony. Wězo smy tež tutu próstwu, ju předstajic na cyrkwiskim dnju w Hodźiju, spjelnili. Ludmila Nawka, Christa Bergerec a ja předstajichmy hru potom w Hodźiju na cyrkwiskim dnju. Někak mam hišće w pomjatku dalše předstajenje pozdžišo w Budyšinje w Kolpingowni. Našemu te- hdyšemu intendantej bě něchtó septaľ, zo hrajemy w cyrkwjach a za nabožne při- hladowarstwo, a tuž nas k sebi do direktcije skaza, zo by nam tajke činjenje zakazaľ. Socializm, komunizm bě nowa „wěra“!

Składnostne wopyty

Ja wosobinsce sym tutu nowu „wěru“ poz- džišo hišće bóle nazhonila, po tym zo bě so naju dźowka najprjedy do Awstriskeje a potom do zapada přesydlila. Z teho časa dóstach jenož hišće maľke róle a počasu docyła žane wjace. Što pak je dźiwadźel- nik bjez předstajenjow, bjez publikuma? Tuž wupowědžich swoje dźeľo a starach so z teho časa wo swoju staru mać. Wona přesydlila so z Droždźija k nam do Budyšina a bě jara dźakowna, zo bě pola nas. Wo- na bě sej to zaslužila.

W tutych lětach wopyta nas druhdy po popołdnjach ze svojim Trabantom knjez farar Lazar. Mějach tola nětko tež čas za lubyh hosći. Při kofejny smy bje- sadowali, husto sym jemu nowiny a druhe brošurki a knižki k čitanju wupožčila, a re- čachmy, tež z mandželskim, wo tym a tam- nym. Njewědzách wo jeho samoće doma w Bukecach a počasu jeho wopyty pola nas přestachu. Anonsa w nowinje wo jeho smjerći mje překwapi.

„Wot wšeho, štož we wutrobje chowamy, najlěpše wšak je lube spomnjeće.“

Hanka Mikanowa

Dopomnjenki na fararja Jana Lazarja-Rakečanskeho

Njeje mi lochko tute linki napisać. Z Janom Lazarjom mje mnoho rjaneho a problematiskeho zwjazowaše. Běchmoj na Budyskej Serbskej wyšej šuli w samsnej rjadowni. Kóždy dzeń wot doma do šule jězdźachmoj, hustodosć z kolesom – wón z Hodźija, ja z Njeswaćidla. Běchmoj přeco dočasne w šuli a tam zabyte šulske nadawki napisachmoj, sej dodachmoj abo wobstarachmoj. Diskutowachmoj wo načasných problemach. Bě to čas (1954), jako statne organy přećiwo Młodej wosadźe zakročachu. Zakazachu nošenje wuznawanskich znamjenow w šuli. Jan bě w Hodźijskej Młodej wosadźe jara aktiwny a woblubowany. Piskaše k temu wustojnje w pozawnowym chórze na rohu. Čezko namaj bě, hdyž sej na příklad Achim Brankačk abo Arnošt Zoba politiske frazy wot naju žadaštaj. Naju stejšico k ateistiskemu statej bě tehdom hižo ze staršiskeho domu sem wosebje kritiske.

Měrcin Róža z Brěmjenja sedžeše w šuli na poslednej ławce pódla Jana, teoretikar pódla praktikarja. Měrcin bě burski syn, Jan pak farski. W šuli běchu humanistiske předmjety Janowa sylnosć. Wosebje w němčinje běchu jeho wukony wuběrne. Jeho nastawki pytachu swojeho runjeća. Za to klacaje pola Jana w přirodowědných předmjetach a w sporće. Bjezmała njeby maturu wostał, dokelž njemóžeše plůwać.

Po maturje w léce 1958 podachmoj so wobaj na studij teologije w Lipsku. Jan studowaše na misioniskim seminarje, ja na uniwersiće. Mějachmoj so wobaj ze starymi řečemi (łaćina, grjekšćina a hebrejšćina) zaběrać, kiž na šuli w Budyšinje njeběchmoj měloj. Nimale kóždy štwórtk zetkachmoj so w studentskej wosadźe. Po jednym léce přeńdže Jan tež na teologisku fakultu Lipšćanskeje uniwersity. Widźachmoj so nětko kóždy dzeń, ale njeběchmoj w samsnym studijnym léce. Jan měješe bórze nowe přećelki a nowych přećelow. Pozdžišo chodžeše na wopyt do serbskeho internata, hdžež bydleštaj studentka sorabistiki Ulrika Hulic, kotraž bu pozdžišo jeho žona, a tež ja. Jan wosta léto dlěje w Lipsku, hdžež so pola prof. Fuchsa za nabožny socializm zajimowaše.

Prědarski seminar wopyta Jan w Krummhennersdorfje. Na lětných serbskich seminarach w Njeswaćidle, kiž tehdy mój nan Gerhard Wirth za studentow teologije a serbsce wuknjacych fararjow wotměwaše, so wón njewobdžeše.

Po studiju widźachmoj so zaso w konwenće serbskich duchowných – wón jako Rakečanski, ja jako Klukšanski farar. Běchmoj wobaj poslednej serbskej fararjej w naju wosadach. 1967 bě Janowa ordi-

nacija. Jeho skutkowanje w Rakecach je wšeje chwalby hódne a pyta swojeho runjeća. W swojich předowanjach njeseše Bože słowo zmužice do našeho časa. Spočatnje angažowaše so wosebje w młodžinskim džěle. Zhromadnje z druhimi fararjami wudžělachmoj „wučbnicu“ za paćerske džěci a rozmnožachmoj tute łopjena bjez statneje dowolnosće za wjacore wosady. Jan bě poľny idejow a energije, je zwoprawdźić. Wuměnjachmoj sej na swjatych dnjach klětce a zetkachmoj so z Młodymaj wosadomaj w Klukšu abo w Rakecach. Běch rady pola njeho doma, wšako so z džěcatstwa znajachmoj. Lazarjec mandželskimaj narodžištaj so syn Veit a pozdžišo syn Stefan. Přeni je džensa teologa, druhu psychologa.

Jara bolostne bě za mnje, jako Jan serbski konwent wopuści a do Budyskeho němskeho zastupi. Horstka starších serbskich zastojnskich bratrow bě jemu přemała. Próca wo Serbstwo bě za njeho bjez přichoda. Serbscy duchowni džělachu na přeložku Noweho zakonja do džensnišeje serbsčiny (sćenje swj. Jana), ale to jemu njedosahaše. Jan chcyše so šěršo w cyrkwiskim a politiskim žiwjenju profilować. Bě měnjenja, zo ma socializm přichod a zo budže móžno cyrkej w socializmje twarić. Wobdžělachmoj so na rozrěčowanjach z Radu wokrjesa Budyšin, wotrjad Znutřkowne naležnosće. Běchu to hustodosć dobre rozmoľwne wječory z towaršomaj SED Wagnerom a Marschnerom. Z nimaj a z Praskej měrowej konferencu (Christliche Friedenskonferenz, CFK) Jan dale a bóle swoje styki skrući. Njebě to jeho škoda. Za Janowy čas wutwari so Rakečanska farska bróžeň na wosadny centrum. Do Rakečanskeje wosady přińdžechu

znaći teologjo a politikarjo z tu- a wukraja. Zajimawe temy so diskutowachu, tež z wosobami ze zapadnych krajow. Rady dopomina so bywša cyrkwinska předsťejćerka Marija Herrmannowa, wudowa njeboh lěkarja dr. Herrmanna, na tutón plódný čas. Wosada rozkčěwaše we wšěch swojich wotnožkach. Stat připóznawaše Janowu kooperaciju z jězbami na Balaton a do zapadnych krajow.

Ja wšak njemóžach z Janom nakročeny puć dale hić. Njewěm, w kajkim léce bu wón IM statneje wěstoty (stasi). Wěm pak z wěstoty, zo to bě. Wón bě wo sprawnosći towaršnostneho systema NDR přeswědčeny.

1977 wopuščich NDR, přez čož so styki k Janej w dalokej měrje wotlamachu. Štož wo jeho dalšim puću wot swojeho nana a druhich slyšach, njech so jako tajke čita: Sakska krajna cyrkej skeptisce na to hladaše, štož so w Rakecach stawaše. 1989 chcyše abo dyrbeše Jan saksku cyrkej wopuščić a bu farar we Wojerecach-Nowym měsće. Tak wosta we Łužicy. Předowaše tam tež serbsce a zabra městno fararja Richarda Šofty z Delnjeho Wujězda we Wojerowskim farskim konwenće. Jako jeho naslědnik prócowaše so wo serbske naležnosće. We wutrobje pak bě Němc a to tež njezamjelči. W tutym času woženi so druhu króć.

Njewěm, w kotrym léce jeho problemy z alkoholom započachu. Wone tutu nahladnu a wobdarjenu wosobinu dočista zmotachu. Jan Lazar zemřě před 20 lěta, 3. měrcu 1991, we Wojerecach a bu w Rakecach na Nowym pohrjebnišću pochowany. Stejach před jeho rowom a žarowach wo přećela. Kóžde léto 1. januara – na tutym dnu bě so 1940 narodźil – myslu na njeho. Faluje mi – a tež druhim, kiž chodžachu z namaj na Serbsku wyšu šulu. Kóždy raz, hdyž so schadźujemy, lubje na njeho spominamy a wo nim řečimy. Škoda, zo so tak zahe na puć do wěčnosti poda. Bóh spožć jemu wěčný měř.

Pawoł Wirth

Farar Jan Lazar z filmowym režiserom dr. Eduardom Schreiberom, synom spisowacela Hermanna Hessy a wosadnym kantorom Siegfriedom Bretschom (wotlěwa) w léce 1986 w Rakecach.

Foto: W. Dietzel

Wo stawiznach Ketličanskeho knjejstwa

Loni wuńdže w Zhorjelskim nakładnistwje Guntera Oettela k 850. rónčicy přeněho naspomnjenja wsy a knjejstwa Ketlicy blisko Lubija wobšěrna němškorěčna edicija pod titulom „Ketlicy – wjes a knjejstwo w stawiznach 1160–2010“, kotruž staj Peter Altmann a dr. Lars-Arne Dannenberg wudaťoj. Nawabištaj cyły rjad awtorow, kotřiž z najwšelakorěšich aspektow wuwěće Ketličanskeho knjejstwa a k njemu słušacych wjeskow předstajichu.

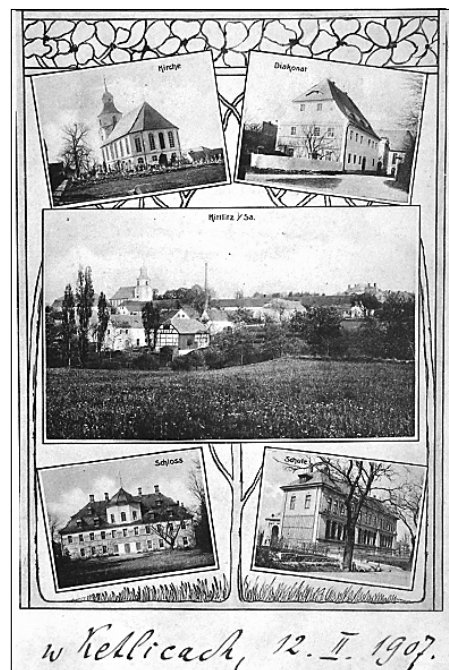
Přenje naspomnjenje Ketličanskeho knjejstwa dže wróćo na wopismo českeho krala Vladislava I. z lěta 1160, kotrež je tohorunja podpisane wot Ketličanskich knježkow Heinricha, Siegfrieda a Bertholda. Pola tu naspomnjenych knježkow jedna so wo najstarši přez wopismo wobkrućeny zemjanski splah Hornjeje Łužicy. Knjejstwo měješe tehdy nadregionalny wuznam, dokelž ležeše na wuznamnej wikowanскеj dróze Via regia, kotraž wjedžeše wot Santiaga de Compostela do Kijewa.

W stawiznach knjejstwa hraješe tohorunja serbski aspekt wažnu rólu. Na to pokazujetaj w předstowje saski krajny stawiznar prof. dr. Karlheinz Blaschke a předsyda Maćicy Serbskeje, superintendent Jan Malink. Runje stare stawizny teritorija su wusko ze Serbami, ze zapućowanjom Milčanow do Hornjeje Łužicy zwjazane. Archeologa prof. dr. Gerhard Billig a stawiznar za srjedzowěk dr. Lars-Arne Dannenberg na to skedźbnitaj, hdyž wopisujetaj słowjanske wobsydlenje a nastaje wšelakich hrodzišćow. W dalším pojednanju rozjasni mjenowědnik prof. dr. Walter Wenzel pochad wšelakich staroserbskich

městnostnych mjenow w regionje wokoło Ketlic. Teritorij knjejstwa słušeše do staroserbskeho sydłenskeho ruma, štož dopokazuja mnohe městnostne, ležownostne a swójbne mjena. Zajimawe je tež, zo sleduja awtorojo interpretacijam modernej archeologije a wuńdu z toho, zo bu teritorij hakle wokoło lěta 700 wot Milčanow wobsydleny a z tym někak 150 lět pozdžišo, hač měnjachu to sledźerjo do 1990.

Najwobšěrnija studija, kotraž pokazuje na serbsku zańdženosc regiona, pochadza z pjera Trudle Malinkoweje. Na zakładze mnohich žórłow wopisuje wona wuwěće serbskeje rěče a kultury w Ketličanskim knjejstwje. W druhej połojcy 19. lětstotka zasadzi móćna asimilacija, kotraž k tomu wjedžeše, zo ličba serbsce rěčacych ludźi spochi woteběraše. W dwacetych lětach 20. lětstotka zhubi so serbska rěč ze šule. Tež konfirmacija wotměwaše so z toho časa jenož hišće w němškej rěči. Při Božich službach zdźerži so wužiwanje serbsčiny někak 30 lět dlěje. Posledni serbski farar tu bě Korla Wyrgač, kotryž skutkowaše wot 1914 do 1956 w No-

saćicach a naposledk tež serbsku službu w Ketlicach wukonješe. Wjace hač 35 wuznamnych Serbow pochadza z tutoho knjejstwa abo skutkowaše w nim, kaž prawiznik Křesćan Gottlieb Budar (1693–1763), farar a wědomostnik Hadam Bohuchwał Šerach (1724–1773), gymnazialny wučer Jan Hóřčanski (1722–1799), prawiznik a justicny radzićel Korla Awgust Mosak-Kłosopólski (1820–1898), wučer a publicist Jan Bartko (1821–1900), wučer a komponist Korla Awgust Kocor (1822–

Historiska pohladnica z Ketlic, serbsce popisana 1907 wot tehdyšeho wosadneho diakona Wylema Noweho

1904), wučer a spisowaćel Jan Bohuwěr Mučink (1821–1904) abo farar a přeni serbski superintendent Gustaw Alwin Mjerwa (1882–1958). W dalším přinošku charakterizuje Marko Grojlich džensniše položenje Serbow w tutej kónčinje. Předstaji 89lětneho Gerharda Šnajdera-Krawca, poslednjeho Serba z Chrapowa.

W zběrce namaka so wjele dalšich putacych nastawkow. Farar dr. Jens Bulliš předstaja na zakładze dotal njeznatych zórłow cyrkwinsku strukturu a cyrkwinske žiwjenje Ketličanskeje wosady wot jeje spočatkow w 12. lětstotku hač do přitomosće. Byrnjež leža započatki christianizacije w čmowym, wuńdže awtor z toho, zo nasta w Ketlicach wokoło lěta 1100 křesćanska prawosoda, kotraž wukonješe wulki wliw na cytu wokolinu. Tež z tym so dopokaza wulki nadregionalny wuznam Ketličanskeho knjejstwa we wobłuku hornjołužiskich stawiznow. W dalšich přinoškach wěnuja so awtorojo wuwěću swójbny knježkow z Ketlic, žiwjenju burow a stawiznam wšelakich powołanjow, wuwěću naložkow a twarskim stilam domow. Dalše pojednanja přiwobročuja so stawiznam hrodu kaž tež dóńtej swójbny knježkow z Ketlic po jeje wuswojenju w léće 1945.

Wotměnjawa, wuběrnje z mnoho fotami, statistikami a tabulemi wuhotowana kniha namaka zawěšće wjele zajimowanych čitařow.

Edmund Pječ

Matek zloty kwas w delnim mlynje we Wujezdze pola Ketlic w léće 1893. Zlota njewjesta je w serbskej ewangelskej drasće.

Repro: archiw PB

Za Serbow rěč a wěru skutkował

Před 200 lětami narodži so w Delanach pod Čornobohom farar Jan Kilian

„Serbja, zachowajće swěru swojich wótcow rěč a wěru“ – tak namotwješe Jan Kilian jako młody farar w Kotecach před wjac hač pođra lětstotkom swojich krajanow. Hesło je so Serbam zaščěpiło, hač do džensnišeho so wone jako nabožnaronodna namotwa wužiwa. Kilian sam je po swojich słowach žiwy był, za Serbow rěč a wěru skutkował a za to wulke wopory na so wzał.

Jan Kilian narodži so 22. měrcu 1811 w Delanach pod Čornobohom do pobožneje žiwnosćerskeje swójby. Jako dwulětny zhubi mać, jako dže-sačlětny nana. Wo wosyročeneho hólca staraše so swójba njeboh maćerje, Matekecy, do kotrejež słušachu zamóžići młynkojo w Bukečanskich kónčinach. Jemu zmóžni so wopyt Budysekeho gymnazija a studij teologije w Lipsku. 1834 bu pomocny předar w ródnej Bukečanskej wosadze. Wot-tud poda so 1836 do Basela na mision-ski wustaw, zo by so wukubłat na misionara. Jako pak jeho wuj, kiž bě z fararjom w Kotecach, zemřě, wróći so dom a sta so 1837 z jeho naslědnikom.

Póđla zastojnskeho džěta w małej Kotečanskej wosadze wěnowaše so młody duchowny serbskem nabožnemu pismowstwu. W běhu krótkich lět wuda wjacore knihi, předewšěm přeložki němskich pobožnych spisow. Nimale sto lět po přenim nakładze wobstara druhi wudawk Lutheroweje postile. Z wustojnym a plódnym pje-rom da so tež do basnjenja kěr-lušow. Hižo 1838 – tehdy bě wón 27 lět

stary – přewzachu so twórby wot njeho do noweho naklada serbskich spěwarskich. 1846 wuda kěrlušowu zběrku „Spěwarske wjesele“, za kotruž bě zdžěla sam melo-dije skomponował. Wospjet prócowaše so wo dowolnosť za wudawanje serbskeho nabožneho časopisa, tola nowinarska licenca so jemu zapowědži.

W Kotecach sta so Jan Kilian tež z dalo-ko znatym předarjom, kotrehož sej pobožni Serbja wysoko wažachu. Samo ze susod-ných pruskich wosadow k njemu chodža-ču a sej pola njeho radu w nabožnych naležnosćach pytachu. Tam bě kral přika-zał zjednoćenje lutherskeje a reformowane-j k uněrowanej cyrkwi. Lutherscy Serbja běchu sej njewěšć, hač měli so zjednoćenju přizamknýc abo so, kaž bě so to hižo w dru-hich kónčinach Pruskeje stało, wot statnjeje cyrkwe džělic. Jan Kilian radžeše k wotščě-pjenju, a tak załoži so 1843 starolutherska wosada we Wukrančicach a Klětnom. Do-keľž so žadyn serbski farar za nju njenama-

ka, čuješe so naposledk Jan Kilian nuzo-wany, Kotecy wopuščić a 1848 Wukran-čansku wosadu přewzač. Samsne lěto wo-ženi so z Marju Gröschelec, žiwnosćerskej džowku ze Žarkow w Kotečanskej wosadze. Wona wosta jemu na 32 lět ze swěrnej towaršku. Štyri džěci so jimaj we Wukran-čanskim času narodžichu, z kotrychž jenož syn Gerhard wotrosće.

Jan Kilian z džowku Tereziju wokoło lěta 1875 w texa-skim Serbinje

Repro: TWHS, Serbin

W starolutherskej wosadze měješe Jan Kilian wjac hač 1 200 dušow zastarowač, a to nic jenož we Wukrančicach a w Klětnom, ale tež w srjedźnej a Delnjeje Łužicy. Jich dla bě sej samo předewzał, delno-serbsčinu nawuknyć. Kóžde bértlk lěta po-da so na tři tydženje trajacu jězbu k wě-riwym do kónčin wokoło Mužakowa, Grod-ka, Choćeбуza a Lubnjowa w Błótach. Wulka ćeža za staroluthersku wosadu bě pjenježna nuza, kotraž wot započatka sem w njej knježeše. Wosadni, kiž so skromnje na holanskich pěskach žiwjachu, dyrbjachu ze swójskich srědkow natwarić nowej cyrkwi, faru a šulu a płaćić mzdu fararjej a wučerjej. Za to so hluboko zadolžichu. Problematiski bě tež poměr separatistow k jich wokolnje. Běžnje měješe so Kilian z uněrowanymi fararjami rozestaječ, kiž nochcychu starolutherskich připóznac. Jeho wosadni běchu jako „mukarjo“ wuwola-ni, wupěrachu so zdžěla jako lépsi kře-sćenjo a so tehodla wot druhich wjesnja-

now wotpokazachu. Sta so samo, zo sej ducy z kemšow puki dóstachu. W běhu krótkeho časa we Wukrančicach bě Jan Kilian wučerpany. Jenički wupuč ze wšěch konfliktow zdaše so jemu móžny byč: wupučowač za morjo!

W lěće 1853 podachu so někotre swój-by ze starolutherskeje wosady jako přeni Serbja do Texasa. Jich chwalace listy wus-kutkowachu, zo so lěto pozdžišo ni-male 600 Serbow na puč do Texasa nastaji. Na jich próstwu wupraji so Jan Kilian zwólniwy, jako jich du-chowny z nimi cáhnyč. Přejězd přez Atlantik na płachtaku „Ben Nevis“ bě nimoměry tragiski. 81 wupučowarjow zemřě po puču na cholera a dalše chorosće.

W Texasu załožichu sej Serbja swójsku koloniju, kotrež Jan Kilian mjeno Serbin spožči. Pod wulkimi wo-porami stworicu sej poněčim ži-wjenske zakłady w nowej domiznje. Za wosadne potřeby natwarichu cyr-kej, šulu a faru. Póđla załožichu kěr-chow, na kotrymž dyrbyeše Jan Kilian jako přenje čělo swoju nowonarodže-nu džowčičku pochowač. Jako přeni w Texasu přistupi wón 1855 němskej lutherskej cyrkwi Missouri synody a sta so tak z jeje wótcem w Texasu. W Serbinskej wosadze měješe wob-šěrne džělo wukonjeć. Wjele lět njebě jenož z fararjom, ale tež z wučerjom wosadneje džěčiny. Rjadowanje ho-spodarskich naležnosćow a zastara-nje swójby, do kotrejež so w Texasu hišće džěci Terezija, Hermann, Bern-hard a Hulda narodžichu, přewostaji w dalokej měrje swojej mandželskej.

Tež w nowej domiznje měješe so Jan Kilian z mnoho čězemi bėdžić. Předewšěm lěta dołhe rozestajenja we wosadze je-ho mocy podrywachu. Dwójce dóndže k šćěpjenju wosady, 1858 dla nabožnych a 1870 dla narodnych konfliktow. Tež jeho poměr k cyrkwinskej wyšnosći w Missouri bě dosć problematiski. Při telko čězach žedžeše so Kilian hižo po někotrych lětach w Texasu za nawrótom do Łužicy. Dokelž pak za swoju wosadu serbskeho naslěd-nika namakač njemóžeše, wosta čas ži-wjenja w Serbinje. Syn Gerhard wotewza jemu 1872 wučerske džělo a syn Hermann 1883 farske zastojnstwo. Jako so Jan Ki-lian na wuměnk poda, spisa serbsku agen-du, zo by syn móht dale serbske kemše w Serbinje swječić. 12. septembra 1884 Jan Kilian zemřě. Hišće džensa, 200 lět po jeho narodženju, so we Łužicy kaž w Te-xasu z česćownosću na njeho spomina.

Trudla Malinkowa

Farar dr. Jens Buliš na Mačićnej akademiji w Budyskim Wjelbiku přednošował

Staj Cyril a Metod we Łužicy misioněrowałoj?

Na tute prašenje pytaše Smělnjanski farar dr. Jens Buliš na zeńdženju Mačićnej akademije 27. januara přeswědčiwu wotmołwu. Sekcija stawizny Maćicy Serbskeje běše na pjaty wječork tutoho razu přeprošyła, a někak 45 zajimcow na njón přichwata. Na spočatku svojich wuwjedženjow pokaza přednošowar na poswěćenje nowego pomnika za swjateju Cyrila a Metoda pola Stróžišća w léce 2000. Tenor tehdyšich swjedženskich narěčow bě zwěsćenje, zo staj bratraj Cyril a Metod Łužicu a z tym Serbow misioněrowałoj. Dwě zažnosrjedžowěkowski historiskej źórle so powšitkownje za wopodstatnjenje woneje tezy citujetej: chronika Thietmara z Merse-

burga a Bayerski geograf. Při dokładnym studiju tuteju źórłow pak so wukopa, zo w žanym z njeju mjenowanaj swjataj, kiž běštaj w 9. lětstotku žiwaj, naspomnjenaj njejtaj. Pozdžišo, w 17. a 18. lětstotku, zwjaza so w serbskim pismowstwie česka legenda wo křćeńcy českeho wjercha Bořivoja a jeho mandželskeje Ludmile přez Metoda z misionowanjom přez woneju bratrow tež we Łužicy. W 19. lětstotku manifestowaše so mysl christianizacije přez Cyrila a Metoda w katolskich Serbach předewšěm w založenju Towarstwa swjateju Cyrila a Metoda w léce 1862. Eksistenca tutoho towarstwa a jeho skutkowanje hač do džensnišeho přinošowašej w roz-

sudnej měrje k zesylnjeńju katolskeho serbskeho wědomja. Jako facit swojeho přednoška poda Jens Buliš slědowace mysle: Historiskej wosobinje Cyril a Metod drje z wulkej wěstosću hač do Łužicy přišoj njejtaj. Tež prašenje, hač su snano jeju šulerjo Łužicu misionowałoj abo hač su Němcy křesćanstwo Łužičanam přinjesli, wostanje tuž njewotmołwjene. Je pak bjez dwěla, zo su cyrilo-metodianske ideje a stawizniske tradicije pozdžiše duchowno-kulturne wuwice w Serbach wuznamnje k pozitiwne mu wobliwowali. Jeli je što z čitarjow Pomhaj

Bóh na předstajenej tematicke hłubšo zajmowany, změje wón hišće lětsa skladnosć, awtorowe wuwjedženja w němskim wědomostnym periodiskim spisu „Herbergen der Christenheit“ slědowac.

Na čilej diskusiji wobdžěli so mjez druhim Serbski superintendent Jan Malink. Na prašenje, hač je so křesćanstwo we Łužicy snano z mječom zawjedło, wón praji, zo so tole drje stało njeje. Po jeho měnjenju započo so misionowanje Łužicy prawdžepodobnje w 10. lětstotku a namaka swój kónc wokoło 1500.

Zajimawe bě na wonym wječorku tež, zo zhonichu přítomni něšto blišeho wo Jenu Bulišu samym. Mnohim džě je wón z njedželskich předowanjow w serbskim rozhłosu a ze serbskich kemšow derje znaty. Před tójšto lětami je wudawanje Ochranowskich hesłow w serbskej rěči iniciěrował. W léce 2000 nastupi wikariat w Budyšinje, dwě léce pozdžišo bu jako farar Smělnjanskeje wosady zapokazany. Nimo swojeho fararskeho zastojnstwa skutkuje tež na wědomostnym polu. W léce 2003 je w Lipsku swoje doktorske džěto zakitował, w kotrymž rysuje wuwice ewangeliskeho nowinarstwa w NDR. Wěnuje so regionalnostawizniskej, cyrkwinostawizniskej a serbskej tematicke. Tak je na přikład před dlějšim časom podžěl Serbow na wjerchowskich šulach přeslědžil, a loni wozjewi přinošk wo cyrkwinkej strukturje a nabožnym žiwjenju w Ketlicach. Tuž bě wone januarske wječorne zeńdženje pod wšelakimi aspektami jara plódně, a poslucharjo podachu so z nowej wědu a dalšími myslenskim nastorkami na dompuć.

Irena Šerakowa

Farar dr. Jens Buliš ze Smělnje přednošowaše na Mačićnej akademiji wo Cyrilu a Metodě.

Foto: R. Ledźbor

Serbska bjesada w Rakecach založena

Wot spočatka lěta přewjedžemy w Rakecach jónu wob měsac serbski wječork. Schadžujemy so w farskej bróžni. Přenja Serbska bjesada wotmě so 20. januara ze šěsć, druha 10. februara z wosom wobdžělnikami. Mamy cyły rjad dalších zajimcow, wot kotrychž pak so časowych přičin dla přeco wšitcy wobdžělić njemóža. Wot měrcy sem ma so serbski wječork kóždu třecu wutoru měsaca w 19 hodž. wotměć.

Wjeršk w měrcu budu naše přenje němsko-serbske džěćace kemše njedželu, 20. měrcy. Mamy tójšto ewangeliskich Witajdžěci. Tež katolske džěci budu pódla. W praktiskim džělu chcemy jutrowne jejka debić. Po móžnosći chcemy tež hromadže wobjedować.

Scěhowace temy smy sej za Serbsku

bjesadu předewzali: W měrcu přeprosmy sej Alfonsa Frencla, kotryž budže nam wo Serbskej protyce rozprawjeć. Zhromadnje chcemy tam wotčíšćany přinošk wo Komorowje čitać. W aprylu zaběramy so z nowymi serbskimi Spěwarskimi. Chcemy sej někoho kompetentneho přeprošyć, kiž z nami kěrlušě spěwa a nam pomha někotre kěrlušě wupytać, kiž móhli prawidlownje jónu wob měsac tež na němskich kemšach w Rakecach serbsce spěwac.

Dale chcemy so zaběrac z historiskim wuwicom serbskeho rěčneho teritorija, z demografiskim wuwicom kaž tež z džěławosću Serbskeho ewangeliskeho towarstwa. K tutym temam chcemy sej wotpowědnych fachowcow přeprošyć.

Zamołwity nawoda Rakečanskeje Serbskeje bjesady je dr. Günter Holder. Tuchwilu stejimy hišće na spočatku. Na dotalnym zeńdženjomaj čitachmy Ochranowske hesło a mějachmy serbsku nutrnosć, za což wužiwachmy moje za serbski rozhłós napisane Słowo k dnjej. Dr. Holder je rozprawjał wo zhromadźiznje Serbskeho wosadneho zwjazka, na kotrejž bě so w januaru w Budyšinje wobdžělił, a wo lětušich wosebitych wjerškach ewangeliskich Serbow, tak zo móžemy zaměrnje tež naše wobdžělenje planować.

W aprylskim čiste Rakečanskeho wosadneho łopjena chcemy wo svojich nowych aktiwitach informować, hladajo tež na serbske kemše, kiž so po zwučěnym wašnju čichi pjatk pola nas swjeća.

Annemarie Simonowa

Slepjanske pokłady za Drježdzany

Z wosebitymi kemšemi njedzela popołdnju, 6. februara, je so Slepjanska wosada přihotowała na 33. Němski ewangelski cyrkwinski dzeń spočatk junija w Drježdzanach. Towarstwa, kulturne skupiny, zjednoćenstwa a pěstowarnje wosady napjelnichu kašćiki ze swojimi pokładami – darami, myslemi a próstwami. Rownske glosy a Serbski folklorny ansambl Slepó zanjeseštej serbskej spěwaj. Džěsći w serbskej drasće a nawodnica pěstowarnje „Milenka“ w Rownom Claudia Šewjelisowa pokazachu na to, zo staj serbska rěč a kultura drohotny pokład Slepjanskeje wosady. Ráža Šenkarjowa z Rowneho porěča wo domiznje a přednjese swoju němsku rozžohnowansku baseń „Lebe wohl, altes Dorf“. Edith Pjeńkowa z Rowneho pokaza na rjanu holansku krajinu wokoło Slepoho, kiž je brunicy dla wot wotbagrowanja wohrožena. Kašćiki z pokładami Slepjanskeje wosady chce fararka Antje Schröcke, dušepastyrka za wot brunicoweje jamy

potrjehene wsy, na cyrkwinskim dnju w Drježdzanach přepodać. **T.M.**

Nawodnica Rownjanskeje pěstowarnje „Milenka“ Claudia Šewjelisowa pokaza z Elaine Klarec ze Slepoho a Sebastianom Heinzu z Rowneho na pokład serbskosće w Slepjanskej wosadze. Foto: A. Kirschke

Serbski wječork w Hodźiju

Na Hodźijskej nawsy steji stara cyrkwinska šula, kotruž je Hodźijska wosada w zańdženych měsacach wutwariła na mały wosadny centrum. Pjatk, 28. januara, zeńdže so tam skupina wosadnych, kotraž je zajimowana na serbskej rěči a na serbskich ewangelskich tradicijach. Staw wobknježenja rěče je wšelaki, někotři běžnje rěča, někotři maja čeže, jednore serbske sady tworjeć. Jedna tema bě nawuknjenje serbsčiny, za čož njeje přewjele pomocnych srědkow. Paruje so internetny poskitk abo zakładna słowna liščina.

Dalša tema bě wožiwjenje serbskeje rěče we wosadnym džěle. Serbski superintendent předstaji wšelake modele, kak móže so to činić. Najbóle spodobaše so nazhonjenje z Bukey, hdžež wužiwa so serbska rěč na wěstych swjatych dnjach w němskich kemšach za čitanje abo za džěl modlitwy. Wječork, na kotrymž wobdžěli so tež wosadny farar Rummel, wobrubli so ze serbskimaj kěrlušomaj a ze serbskim žohnowanjom. **jm**

Serbski kubłanski dzeń w Budyšinje

Lětuši serbski kubłanski dzeń wotmě so wutoru, 15. małego rózka, na Michalskej farje w Budyšinje. 20 wosadnych bě na kemše přišło, kotraž swjećeše Serbski superintendent Jan Malink. Po kemšach pokaza Handrij Wirth filmy, kotraž běštaj wón a Měrcin Panach z Łomska přihotowałoj. Tak předstajštaj nam hišće jónu podawki lońšeho lěta: Serbski cyrkwinski dzeń w Budyšinje z přepodaćom nowych Spěwarskich, wulět Serbskeho busa a hlownu zhromadźiznu Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Budyšinju.

Po wobjedowej přestawce přednošowaše knjeni Trudla Malinkowa z pomocu historiskich wobrazow wo žiwjenju fararja Jana Kiliana, na kotrehož 200. narodniny

lěta spominamy. Wón narodži so 22. měrc 1811 w Delanach pola Splóska. Wot lěta 1837 do 1848 bě z fararjom w Kotecach a po tym farar we Wukrančicach. Wottam wupućowa w lěće 1854 hromadže z nimale 600 Serbami do Ameriki a založi w Texasu sydlišćo Serbin. Za swój čas w Kotecach je někotre nabožne knihi spisał a kěrluš zbasnił, z kotrychž cyly rjad tež w našich nowych Spěwarskich namakamy. Wjacore z nich sej w běhu popołdnja zaspěwachmy. Wotščěpjenje Kilianoweje wosady wot uněrowaneje cyrkweje a založenje swojskeje lutherskeje cyrkweje wuwabi mjez wobdžělnikami kubłanskeho dnja žiwu diskusiju.

W dalšim přednošku, kotryž bě farar

Malink přihotował, slyšachmy nadrobnošće wokoło tak mjenowaneje Kotečanskeje peticije z lěta 1845, kotruž bě tehórnuja Jan Kilian iniciěrował. Jeje zaměr běše wobkrućenje wuznawarskich spisow ewangelsko-lutherskeje cyrkweje jako zwjazowacy zakład za skutkowanje wučerjow a fararjow. Peticija wuwabi tehdom mócnu kontrowersnu diskusiju mjez Serbami a po cyłej Sakskej. Na kóncu měješe z wjacore hač 10 000 podpismami před sakskim knježerstwom nachwilny wuspěch. W lěće 1868 pak so tola wobzamkny zakon wo noworjadowanju cyrkwinskih a šulskich naležnosćow. Po tym drje běchu šule nje-wotwisne wot cyrkweje, tola podležachu měnjatym statnym zajimam a ideologijam.

Kubłanski dzeń je nas wjele zajimaweho wučič. Džakujemy so wutrobnje Malinkec mandželskimaj a Handrijej Wirthej. Wosebity džak sluša tež kěbětarej Michalskeje wosady, knjezej Guntereje Sauereje, a jeho mandželskeje za přihotowanje wobjeda, tykanca a kofeja. Nam wšitkim je so jara lubilo.

Serbski kubłanski dzeń zahaji so z kemšemi w žurli na Michalskej farje w Budyšinje.

Foto: M. Wirth

Měrcin Wirth

Powěšće

Před cyrkwju Našeje knjenje witaše biskop Jochen Bohl (nalěwo) procesion, w kotrymž přenese so popjelnica Alojsa Andrickeho do Dwórskeje cyrkwy w Drježdžanach. Katolski biskop Joachim Reinelt so jemu za to džakowaše. Foto: M. Bulank

Drježdžany. Sobotu, 5. februara, wotmě so w sakskej stolicy zjawne přewjezenje smjertnych powostankow serbskeho katolskeho katalana Alojsa Andrickeho a němskeju duchowneju Bernharda Wenscha a Aloysa Scholze z policajskeho prezidija na Schießgasse přez Nowe wiki do katedrale na Dźiwadowym naměšce. Před cyrkwju Našeje knjenje powitachu krajny biskop Jochen Bohl a Radebergscy pozawnisća swjatočny procesion.

Rowno. Na tudyšim Njepilic dworje su njedawno dóstali nowe spěwanske ławki. Na nich zanjese žony z Rownoho w jutrownej nocy serbske kěrlušy. Po starej tradiciji póndu tež zaso w swojej serbskej drasće před domami we wse a w Slepom spěwac.

Lipsk. W februaru je z Budyšina pochadźaca Serbowka Jadwiga Malinkowa na Lipščanskej uniwersite wuspěšnje zakončiła studij teologije. Młoda teologowka je po zložanju matury na Budyskim Serbskim gymnaziju wot lěta 2002 studowała ewangelsku teologiju na němskich uniwersitach w Greifswaldze, Tübingenje, Hei-

delbergu a w Lipsku. Lěto wukubła so na Near East School of Theology w Beiruće, stolicy Libanonu. W zaštych lětach je wospjet serbske nabožne tydženje a serbske cyrkwinske dny sobu wuhotowała. Hišće lětsa chce swoje wukublanje na fararku z wikariatom pokročować.

Serbin. Na swojej towarstwowej zhromadźiznje njedzeli, 20. februara, wopominachu sobustawy Texas Wendish Heritage Society lětuše 200. narodniny fararja Jana Kiliana. Člon towarstwa David Goeke wustupi w rólí Jana Kiliana a zhromadženych w serbskej rěči powita. Na zarjadowanju wobdžělichu so tež wjacori potomnicy fararja Kiliana.

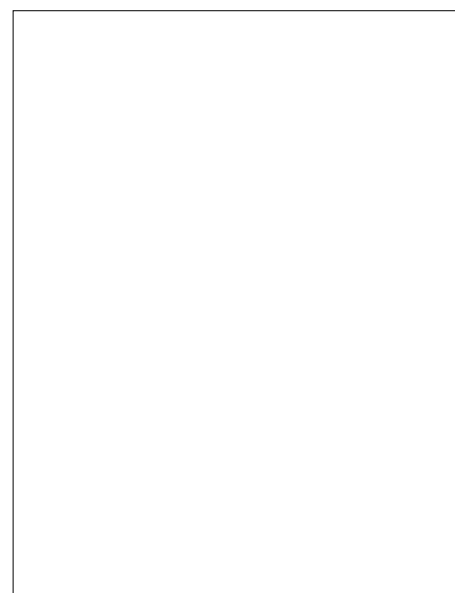
Drježdžany. Wyši krajnocyrkwinski rada dr. Christoph Münchow, kotryž je jako decernent w krajnocyrkwiskim zarjedze w Drježdžanach mjez druhim tež za Serbow zamołowity, poda so k lětušemu 1. septembrej na wuměnk. Jako jeho naslědnik bu wuzwolony nětčiši Drježdžanski superintendent Peter Meis. K decernatej za teologiske zakładne naležnosće, kotryž je dr. Münchow wot lěta 1993 nawjedował, slušejša jako hłowne wobłuki naležnosće kemšow, ekumeny a swětowego misionstwa.

Dary

W januaru je so dariło za Pomhaj Bóh 42 eurow, 30 eurow, trójce 22 eurow a 12 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 100 lětami, w měrcu 1911, založi so w Budestecach **serbske towarstwo „Lubin“**. Jeho založenje njemóžemy na 25. měrc 1910 datować, kaž to w dr. Musiatowej knize wo serbskich towarstwach čitamy. Drje su so lěta dołho mnozy wo založenje serbskeho towarstwa w Budestecanskej wosadze prócowali, ale hakele 18. měrc 1911 móžachu Serbske Nowiny rozprawjeć wo jeho založenju, wo hnydomnym přistupje 40 mužů a wo přenim zjawnym přednošku, kiž měješe Handrij Króna z Bukec. Zdobom so wuzběhny: „Wono chce być křesćanske towarstwo. Zacpěwar wěry nima žaneho městna w nim.“ Křesćanski raz towarstwa hižo na založerja pokaza, na wosadneho fararja Morica Domašku. „Krasny, wulkotny to skutk knj. fararja Domaški, kiž zasluža wěrne připóznac“, chwaleše časopis Łužica (1911, str. 31). A Serbske Nowiny wuzběhnychu, zo měli sej jeho druzy za přikład brać: „We wšěch wosadach, hdžež hišće njejsu, založmy serbske towarstwa ... Štož je knjez farar Domaška w Budestecach (!) zamóht, je móžno tež we wšěch wosadach w Serbach bjez wuwzaća.“ (1911, str. 242) Za oficialneho předsydu towarstwa postaji so žiwnosćer Jan Hajna ze Splóska, založer a intelektualny wjednik towarstwa Moric Domaška přewza jenož zastojnstwo pismawjedzerja. So jako předsyda na čolo narodneho towarstwa stupić, jemu jako duchownemu wulkeje wosady z nahladnym podžělom

němskeho wobydlerstwa njebě móžno. 1927 zwuraznichu sobustawy towarstwa „Lubin“ swoju wusku zwjazanosć z cyrkwju a fararjom z tym, zo darichu při składnosći 25lětneho wosadneho jubileja fararja Domaški Budestecanskej cyrkwi fijałkojte paramenty na wohtar a kletku ze serbskim napisomom. T.M.

Přeprašujemy

W měrcu wusyla so ewangelske „Słowo k dnjej“ w serbskim rozhłosu.

- 06.03. Estomihi**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej z kemšemi za džěć (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
14.00 delnjoserbsko-němske kemše w Serbskej cyrkwi w Złym Komorowje
- 13.03. Invokavit**
14.30 wosadne popođnje w Slepom (sup. Malink)
- 14.03. pónđzela**
15.00 wosadne popođnje w Malešecach (sup. Malink)
- 20.03. Reminiscere**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)
- 02.04. sobota**
14.30 wosadne popođnje w Bukecach
- 03.04. Laetare**
10.00 kemše w Budyšinje w Michalskej z kemšemi za džěć (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 09.04. sobota**
15.00 wosadne popođnje w Drježdžanach w cyrkwi swj. Jozefa na Rehefeldskej (sup. Malink)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čisć: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjalc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsačnje. Spěhuje so wot Založby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.

Lětny abonement plaći 8 eurow.